

Telegraful Român.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipogr. arhid., Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției „Telegraful Român», str. Măcelarilor Nr. 45.
Scrisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 14 fil., — de douăori 24 fil., — de trei ori 30 fil.
rândul cu litere garmond.

Nr. 10,070, 1915 Pres.

Circular.

În scopul instruirii și al îndemnării poporului nostru dela sate, ca banii ce-i are să nu-i țină ascunși, ci să-i pună în circulație, spre binele său și al statului, — preaveneratul consistor arhidiecezan a adresat preoțimei și învățătorimeii din arhidieceza transilvană circularul următor:

Domnul ministru de culte și construcțiune publică ne comunică în înalțul său rescript de sub Nr. 11,079/1915, că lipsa de bani mărunți, pentru a cărei delăturare s'au fost luat dispozițiunile necesare încă în lunie a. c. prin organele administrative, camerele de comerț și industrie, și prin forurile bisericesti, în care scop am lansat și noi un circular cu datul de 27 lunie a. c. Nr. 6265 Epit., se simte încă și astăzi și că dispozițiunile luate n'au avut rezultatul dorit, pentru că o mare parte a locuitorilor încă și astăzi țin ascunși banii de aur, argint, nică și bronz și bancnotele.

Dat fiind, că prin ascunderea banilor și nepunerea lor în circulație își causează o pagubă însemnată în primul rând însuși proprietarul lor, prin faptul, că ținându-i ascunși nu-i aduc nici un venit, dar causează mare pagubă și pe terenul vieții economice, care în urma restrângerii circulației banilor stagnează, — onorații preoți și învățători sunt poftiți, ca la toate ocaziunile să-și dea toată silința să lumineze poporul despre enorma pagubă ce o causează ascunderea banilor și să-l îndemne, ca în interesul lui să-i pună în circulație cât mai îngrabă, depunându-i la institute de bani spre fructificare, ori să-i verse în subscrierea de obligațiuni la împrumutul de războiu, care pe lângă că le oferă garanță sigură, — le aduce în același timp și un venit foarte frumos.

În deosebi să-i se pună în vedere poporului, că banii de aur, de cari statul are neapărată lipsă pentru ducerea la îsbândă a războiului, — să nu-i țină ascunși, ci să-i schimbe la institute publice cu bancnote, ca astfel să se adune cât mai mulți bani de aceștia la banca austro-ungară.

În privința aceasta să luăm pildă dela Germania, unde preoți, învățători și copii de școală au emulat în adunarea banilor de aur, așa, că în timp relativ destul de scurt, pe calea aceasta s'au adunat nu mai puțin decât 100 milioane de mărci în aur.

În împrejurările extraordinare, în cari ne aflăm astăzi, când fiecărui cetățean i se impune datorința de a conlucra cu toate puterile lui la promovarea interesului public al statului, — așteptăm dela preoții și învățătorii noștri, ca să-și dea toată silința să execute aceste dispozițiuni cu cea mai mare conștiințiositate.

Sibiu, 17/30 Octombrie 1915.

Consistorul arhidiecezan.

Ardealul a vorbit!..

Sibiu, 3 Noembrie n.

Ne-am fost încheiat prim-articolul din numărul 102 al anului curent cu cuvintele următoare: «Ardealul acum nu vorbește, ci muncește și jertfește. Când va putea vorbi Ardealul, va vorbi astfel, că va fi auzit de toți și înțeles de toți!» Ocaziunea de a și spune cuvântul Ardealul cel adevărat, — iar nu cel reprezentat prin desertorii noștri în coloanele unor ziare iubitoare de senzație și de scandal din București, — s'a ivit mai curând decum credeam noi. În congregația din urmă a comitatului Hunedoara, Români au prezentat adecă propunerea comunicată în numărul nostru din urmă, și au cerut, ca doi dintre fugarii noștri, popa Ioan Moția și directorul de bancă Vasile C. Osvadă, se fie sterși din lista membrilor congregației, ca nevrednici de a mai sta la masa verde, în rând cu ceilalți fruntași ai comitatului. Propunerea a fost apoi motivată din partea domnilor Dr. Iustin Pop și Dr. Aurel Vlad, fruntași ai vieții noastre publice, cari au rostit câte un rechisitoriu aspru dar meritat la adresa fugarilor noștri, vestejindu-le și infierându-le purtarea. Un amic al ziarului nostru ne-a trimis ambele vorbiri rostite în sala comitatensă din Deva, și cu plăcere le publicăm mai la vale, în traducere românească, în firma convingere, că nu va fi Român, nici unul singur măcar, între milioanele remase acasă, credincioase tronului și patriei, care să nu se identifice întru toate cu cele cuprinse în aceste vorbiri, isvorâte din gândirea și simțirea întregului popor român din patria aceasta. Vorbirile sunt următoarele:

Vorbirea domnului Dr. Iustin Pop.

Români din comitatul Hunedoarei, pătrunși de iubirea de patrie și conduși de credința cetățenească, imediat după izbucnirea războiului mondial, care durează și acuma, au făcut în scopul exprimării și demonstrării virtuților lor patriotice un pas atât de serios și de solemn, încât acela era chemat, nu numai se deștepte în publicul de deosebite naționalități din comitat încrederea împrumutată, ci prin temelii puternice să o și cimenteze și garanteze. Pasul acesta a fost *declarația de loialitate* din 1 August 1914.¹ Scopul acestei declarațiuni a fost garantarea întru toate a liniștei comitatului, în mijlocul stării de războiu, astfel, ca publicul comitatului Hunedoara, abstragând dela defavorurile generale, pricinuite de război și legate de el, dar în afară de puterile noastre: din raporturile publice ale comitatului, în deosebi din deosebirea națională a publicului comitatului și din frecările și luptele politice manifestate în trecut, ca isvorite din această deosebire, să nu simtă, până la sfârșit, nici un fel

de incident nefavorabil și vre-o manifestare păgubitoare, ba să rămână asigurată în contra acestora. Am voit să stabilim o sfântă Treuga Dei pe teritoriul comitatului Hunedoara, ba ca resonet și dincolo de hotarele comitatului. Și am făcut-o aceasta cu renunțarea la convingerea, că noi doară și până acuma am fost cultivatorii iubirei de patrie și ai credinței cetățenești, cum și susținătorii ordinei de drept în stat, și că astfel e cu totul de prisos să mai facem declarație specială de loialitate.

Garanța cuprinsă în declarația amintită a primit acoperire deplină atunci, când am văzut cu ochii, că soldații români mobilizați din comitatul Hunedoara se supun în mod exemplar ordinului de chemare și că în cursul războiului, până în momentele de față, cu ce vitejie vrednică și îndreptățită de a fi trecută în istorie, cu ce eroism, jertfire de sine și înzestrați cu toate virtuțile militare, au căutat și caută să-și împlinescă față de patrie datorințele apărării. Ne vedeam ajunși la culmea dorințelor noastre politice, ca anume, fiecare Maghiar din țara aceasta, și fiecare cerc politic se fie convins, că noi, Români, *nu suntem iredențiști, nu suntem răsturnători de stat, ci fii credincioși ai patriei*, cari în credința lor închid și neștirbirea integrității teritoriale a patriei. Și credeam și speram, că după încetarea războiului, nu numai maghiarimea luată în sens etic, ci mai ales *cercurile supreme politice, prin o prefacere salutară sufletească, vor aduce lege în însuflețirea lor politică, lege, care se enunțe, cu convingerea de istorică celebritate din legea regelui Coloman, că De striges quae non sunt, nulla fiat mentio, — că noi nu suntem strigoii politici iredențiști, prin urmare nimic nu poate sta în calea împlinirii revindicărilor noastre politice.*

Contemplările noastre politice întru liniștirea comitatului și determinarea noastră firmă a fost însă conturbată de un incident, când doi dintre membrii români ai reprezentanței noastre municipale, anume, Vasile C. Osvadă, director de bancă în Hunedoara, și Ioan Moția, preot gr. or. în Orăștie, amândoi subscrietori și sprijinitori ai declarației noastre de loialitate, în restimp au fugit în România, unde călcându-și credința față de patrie, au intrat în serviciul unei frațiuni politice dușmane, care plănuște știrbirea integrității teritoriale a patriei noastre, despre ce ne-am câștigat dovezi, pecăt de revoltătoare, pe atât de neindoelnice. Dar incidentul acesta nici pe departe nu e chemat se facă în statornicia atitudinii noastre politice nici cea mai mică spărtură. Din contră, și cu privire la acest incident poate fi aplicată înțeleapta axiomă latină: *Exceptio confirmat regulam, — escepția confirmă regula*, în cazul de față regula aceea, că noi, *Români, cari nu ne-am clătinat și nu ne clătinăm, ne alipim în mod nestrămutat de patria noastră și de suveranitatea ei teritorială.* De

altă parte, noi, Români din comitatul Hunedoara, cu toate că recunoaștem lipsa de greutate politică a celor doi fugari și nesuccesul activității lor antipatriotice, — din respect față de noi și față de regatul vecin, și din jaluzie față de corectitatea noastră politică, nu vrem să trecem prea ușor peste incident, lăsându-l neînfiert.

Vasile C. Osvadă, membru al congregației noastre, încă în trecutul apropiat fusese un convins adict politic al nostru, solidar cu noi în mod necondiționat, și atât personalitatea sa, cât și peste tot atitudinea și purtarea sa, îl îndreptățeau se reclame încrederea publică, ca om de necondiționată încredere politică, exclusă fiind cu tot dreptul presupunerea, că ar putea deveni cândva necredincios patriei sale. Știm foarte bine despre el, că în cursul stării de războiu a făcut pe terenul alimentației publice, prin iscusita și înțeleapta întrebuintare a legăturilor pe cari le avea cu România, servicii eminente publicului din comitatul nostru, până-ce într'un moment de nesocotință nu s'a înrolat de credincios al unei fracțiuni politice dușmane, din țară streină, devenind prin aceasta necredincios patriei sale, și astfel și comitatului său. Pasul seu fatal nu-l putem califica și judeca altfel, decât numai ca rătăcire isvorâtă din păcătoasă ușurătate, căci doară om treaz nu face ce a făcut el, nu-și părăsește soția bolnavă, legăturile familiare, rudeniile, institutul de bani «Agricola» încredințat conducerii lui, angajamentele rentabile cu privire la alimentația publică a comitatului, precum și celelalte legături întinse economice, pe toate, nu-și lasă viața bine întocmită de aici, pentruca se între la dușman ca clown politic. Presupunem, ba suntem siguri, că a fost jertfa împrejurimei sale păcătoase din România, care a stors și dela el, streinul mânat de curentul pe care l-a perhorosc, după cum auzim, declarațiuni, față de cari, pocăința ivită la tot cazul mai târziu, nu i-a mai putut oferi posibilitatea retragerii.

Tot rătăcirii trebuie se atribuim și pasul uimitor al membrului congregației comitatense Ioan Moția, care și-a croit aceeaș soartă ca Vasile C. Osvadă și a sevârșit aceeaș crimă mare. Și fugarul acesta e numai jertfă, aleasă și succasă, a împrejurimei criminale din România, care aruncă mreaia cabalistă, dar valoare politică nu are, căci doară numai un rătăcit poate să-și uite atât de ușor de tagma sa preoțească, poate să-și părăsească frunțașă parohie, foaia sa politică, averea și traiul său comod, domnesc, liniștit și sigur, schimbându-le toate acestea cu soiul cel mai disgustător al aventurii politice, cu îngrozitoarea crimă grea a necredinței față de patrie. Români din comitatul Hunedoara sunt însă necruțători când judecă pe cei ce-și calcă credința și fidelitatea politică. De aceea *declaram, că cu fapăturile lui Vasile C. Osvadă și Ioan Moția nu numai că nu ne identificăm, ci cu mari sguiduri sufle-*

¹ Subscrișă de toți fruntașii români din comitatul Hunedoara și predată prin o delegațiune comitelui suprem al comitatului. Redacțiunea.

